

ГЕНЕЗА ПОНЯТТЯ «ПРОСТУПОК» У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Манжула А.А., к.ю.н., доцент

Кіровоградський державний педагогічний університет ім. Володимира Винниченка

Стаття присвячена дослідженню генези дефініції «проступок», проаналізовано основні наукові думки в досліджуваній сфері, розкрито ознаки проступку та особливості прояву в чинному законодавстві України.

Ключові слова: проступок, адміністративне стягнення, громадський порядок, громадська безпека, реформування.

Манжула А.А. ГЕНЕЗИС ПОНЯТИЯ «ПРОСТУПОК» В ЗАКОНОДАТЕЛЬНОМ УКРАИНЫ / Кировоградский государственный педагогический университет им. Владимира Винниченка, Украина
Статья посвящена исследованию генезиса дефиниции «проступок», проанализированы основные научные мысли в исследуемой области, раскрыты признаки проступка и особенности проявления в действующем законодательстве Украины.

Ключевые слова: проступок, административное взыскание, общественный порядок, общественная безопасность, реформирование.

Manzhula A.A. GENESIS CONCEPTS "MISCONDUCT" IN THE LEGISLATION OF UKRAINE / Kirovograd State Pedagogical University, Ukraine

The article deals with the genesis of definition of "misdemeanor", the main scientific ideas in the study area have been analyzed, the features of misdemeanor and of its manifestation in the current legislation of Ukraine have been revealed.

Key words: misdemeanor, an administrative penalty, public order, public security, reform.

Зростання злочинності, порушень громадського порядку, наркоманія, корупція, пияцтво та алкоголізм на фоні безперервного спаду виробництва та зростаючого безробіття породжують у громадян невпевненість, невіру в те, що державні органи спроможні забезпечити нормальні умови для життя, праці та відпочинку громадян. Зазначене вимагає кардинальних заходів щодо реформування як законодавчої бази, так і філософії діяльності державних органів, основою якої повинно стати надання якісних послуг по обслуговуванню населення. У процесі такого реформування українського суспільства важливе місце посідає адміністративно-правова реформа, проведення якої є життєво необхідним внаслідок змін в економічному, соціальному та політичному житті країни. Особливої актуальності набуває вирішення проблеми щодо боротьби з проступками. Окреме місце серед них посідають проступки, що посягають на громадський порядок, які з одного боку є дуже близькими до ряду злочинних діянь, а з іншого боку характеризуються латентністю, що, як уявляється, вказує на особливий їх статус щодо вироблення системи по їх подоланню.

Проступок можна розглядати з різних точок зору. Наприклад, у загально-соціальному значенні проступок розглядається як антисоціальна або шкідлива для суспільства дія, яка спрямована на знищення основ цивілізованого життя та порушує норми, що зафіксовані правовими кодексами держави [1, 20].

Історія законодавства про проступки, особливо беручи до уваги його існуючий формат, не є тривалою. Виділення проступків проти громадського порядку в окрему категорію публічних проступків, так само як відокремлення окремого виду правової відповідальності – публічно-правової відповідальності – це здебільшого продукт розвитку дорадянського законодавства. Так у дорадянський період у законодавстві не було чітких відмінностей між злочином і проступком. Обидва ці поняття розглядалися як злочини, що розрізняються ступенем суспільної небезпеки [2]. З іншого боку, як відзначають вчені, не було розмежувань і в предметній відмінності застосовуваних поліцейськими органами заходів примусу: всі дії поліції спрямовані на попередження, припинення і розкриття злочинів і проступків про громадського порядку ставилися до розряду примусу [3, 63] (тоді як у сучасному розумінні ці заходи можуть охоплюватися кримінальним правом і процесом, кримінально-виконавчим правом).

Системно підходили до вирішення проблеми вивчення проступку та механізмів протидії йому в Україні й зробили вагомий внесок вітчизняні вчені: В.Б. Авер'янов, О. Андрійко, І.В. Арістова, О.М. Бандурка, В. Білоус, Ю.П. Битяк, І.П. Голосніченко, Є.В. Додін, О.А. Кузьменко, Р.А. Калюжний, В.К. Колпаков, А. Комзюк, В. Копейчиков, Є.В. Курінний, Н.Р. Нижник,

Н. Матюхіна, В. Опришко, О.І. Остапенко, П. Пацурківський, О. Рябченко, С. Стеценко, М.М. Тищенко, О. Фрицький, В. Цветков, В.О. Шамрай, Ю. Шемшученко, В. Шкарупа та ін.

Метою даної статті є дослідження генези дефініції «проступок», аналіз основних наукових думок у досліджуваній сфері, ознак проступку та особливостей його прояву в чинному законодавстві України.

Перші спроби поділу злочинів і проступків робилися і в науці вченими-поліцейстами, і в законодавстві в другій половині XIX століття. Так, відзначає А.Б. Агапов, у законодавстві Росії кінця XIX століття основним критерієм розмежування правопорушень була підвідомчість справ про проступки і злочини (залежно від розміру заподіяної шкоди) волосному або загальному суду. Як проступки розглядалися крадіжка, шахрайство, порушення громадського порядку під час богослужіння, порушення правил торгівлі міцними алкогольними напоями, правил протипожежної безпеки, марнотратство і пияцтво і т.д. Санкції за незначні проступки були незрівнянно більш гуманними порівняно з покараннями за злочини. Приміром, волосні суди мали право накладати п'ять видів покарань: публічна догана; грошове стягнення від 25 копійок до 3 рублів; громадські роботи на строк до шести діб; арешт строком до 15 діб, простий або строгий (в останньому випадку з утриманням правопорушника на хлібі і воді); покарання різками до 20 ударів [3, 67].

Можна виявити деяку спільність санкцій з сучасними санкціями (публічна догана і попередження, грошове стягнення і штраф, арешт і адміністративний арешт). Слід зазначити, що ще в XIX столітті правом накладати штрафи за «незначні проступки» надавалося різним несудовим органам та особам: сільському старості, волосному старшині, селянському суспільству, поліцейським органам, посадовим особам виконавчої влади, особливо в умовах надзвичайного стану [3, 77].

Відповідальність за незначні проступки в Росії кінця XIX століття регламентувалася різними актами (Лісовий статут, Сільський судовий статут) [4, 187].

У 1864 р. імператором Олександром II був затверджений Статут про покарання, що накладаються громадськими суддями. Статут про покарання складався з 13 глав, перша з яких містила загальні положення. Особлива частина містила склади 150 проступків, розділених залежно від об'єкта посягання на 12 видів. Статутом про покарання були фактично розмежовані поняття “злочин і проступок”. Ухваленню акта передувало те, що 23 березня 1861 р. в доповідній записці імператору Олександру II, головний управляючий II відділенням Державної Ради граф Д.М. Блудов вказав на необхідність відмежування злочинів, підвідомчих кримінальним судам, від «поліцейських проступків», що підлягають у судах Західної Європи розгляду спеціальними поліцейськими суддями або адміністративними органами [3, 85]. Відповідно до цього статуту та інших актів, справи про проступки розглядалися волосними і мировими судами. Так, за Статутом кримінального судочинства (1864 р.) громадськими суддям були підсудні “справи про менш важливі злочини та проступки, за які в законах визначені тільки догани, зауваження і навіювання; грошові стягнення, яких вища міра не перевершує 300 рублів” [3, 87].

Зауважимо, що питання розмежування злочинів і проступків були тривалий час дискусійними і в інших країнах. Так, німецький вчений К. Граалманн-Шеерер пише, що існує в даний час розмежування кримінального діяння та порушення громадського порядку передувала довга дискусія, початок якої сягає до XIX століття. Тільки з прийняттям Закону про порушення громадського порядку в 1952 р, німецький законодавець вперше звів разом у рамковому законі принципи покарань за порушення проти громадського порядку [5, 414-415].

За радянських часів питання публічної відповідальності стали активно вивчатися в 50-80-ті роки минулого століття. Саме в цей час сформувалося хибне поняття адміністративної відповідальності як різновиду правової відповідальності. Разом із тим до середини 60-х років XX століття застосування адміністративних стягнень не прив'язувалося до поняття адміністративної відповідальності, яка не знаходила відображення в законодавстві. Тільки з другої половини 60-х років у вітчизняне адміністративне законодавство входить поняття “адміністративна відповідальність” [6, 568-569].

Необхідно відзначити, що до прийняття чинного Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) (прийнятий 7 грудня 1984 р., введений у дію 1 червня 1985 р.), законодавство України визначення адміністративного правопорушення не містило. Сьогодні загальне юридичне поняття адміністративного правопорушення (проступку) передбачене ст.9 КУпАП. Відповідно до цієї статті адміністративним правопорушенням (проступком) визнається протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність, яка посягає на громадський порядок, власність, права та свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено відповідальність [7, 34].

Між тим інтерес до цих категорій та використання їх у повсякденному обігу зростає не лише серед науковців, а й у юристів-практиків, що потребує максимальної точності використання термінології в наукових дослідженнях та правотворчому процесі. З цих міркувань видається доцільним зупинитись на тлумаченні наведених вище понять та співвідносних з ними термінів, що, у свою чергу, передбачає як правовий, так і лінгвістичний аспект.

Одним із перших у новітній історії українського адміністративного права до характеристики проступку про громадського порядку звернувся професор І.П. Голосніченко в монографії „Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права” (1991 р.). Свою увагу він зосередив на визначенні місця адміністративного проступку серед інших видів протиправної поведінки, розпочав дискусію щодо співвідношення суспільної небезпеки та шкідливості в ознаках адміністративного делікту, здійснив аналіз фактора небезпечності суб’єкта порушення як одного з критеріїв розмежування адміністративних проступків і злочинів. Поняття “шкідливість”, на думку вченого, виступає в ролі родового щодо поняття “небезпечність”. Проступки мають різний ступінь шкідливості, який може підвищуватись і сягати нової якості – суспільної небезпечності [8, 3-5].

Останнім часом запропоноване законодавством визначення проступку ставиться під сумнів вченими. Так, ототожнення на законодавчому рівні понять “адміністративне правопорушення” і “адміністративний проступок” викликає заперечення вчених з адміністративного права. Наприклад, В.С. Стефанюк висловлював думку про те, що адміністративним правопорушенням слід вважати будь-яке порушення норм адміністративного права, тоді як адміністративним проступком – протиправне діяння, за яке законодавством передбачено накладання адміністративних стягнень [9, 13].

С.В. Ківалов вважає, що поняття “адміністративне правопорушення” за своєю сутністю є набагато ширшим, ніж поняття “адміністративний проступок”, оскільки включає в себе всі протиправні дії, що мають місце у сфері державного управління. Адміністративний проступок включає в себе тільки ті протиправні дії, за які настає адміністративна відповідальність [10, 129].

Зокрема, вивчаючи проблеми понятійно-теоретичного аспекту адміністративного делікту, О.І. Остапенко вважає, що їх розв’язання неможливе без визначення категорійно-понятійного апарату адміністративного правопорушення (делікту) [11, 73; 11, 83; 11, 167; 12]. Характеризуючи актуальність делікту, автор співвідносить його з поняттям “адміністративний проступок”, ототожнюючи таким чином поняття “адміністративне правопорушення”, “делікт” та “адміністративне правопорушення”.

Аналізуючи підстави публічної відповідальності за скоєння проступку проти громадського порядку, Д.М. Лук’янець доходить висновку, що фактичну підставу відповідальності складає проступок. У своєму дослідженні автор не розмежує ці два поняття – поперемінно їх використовує, характеризуючи ознаки, елементи складу правопорушення і проступку [13, 45-49]. Думку, схожу з позицією О.І. Остапенка та Д.М. Лук’янца щодо співвідношення понять “адміністративне правопорушення” і “адміністративний проступок”, висловлює А.С. Васильєв, який зазначає, що адміністративна відповідальність застосовується щодо організаційно не підпорядкованих суб’єктів за порушення адміністративно-правових обов’язків, які утворюють склад особливого правопорушення – адміністративного проступку. Досліджуючи поняття і склад підстав відповідальності, автор у своїй праці використовує виключно поняття “адміністративний проступок” [14, 196].

Продовженням такого підходу є думка, висловлена колективом авторів, які вважають, що в КпАП України одночасно використовуються й ототожнюються два терміни і тим самим два

поняття – “адміністративне правопорушення” та “адміністративний проступок”. Проте ці поняття не тотожні, оскільки адміністративне правопорушення передбачає порушення будь-якої адміністративно-правової норми – незалежно від того, чи передбачено за це відповідальність. Адміністративний же проступок слід розглядати як вид адміністративного правопорушення, за яке встановлено адміністративну відповідальність [15, 15]. Схоже міркування висловлює і російський адміністративіст Д.М. Бахрах, підкреслюючи, що не всі порушення норм адміністративного права є адміністративним проступком. І в той же час адміністративними санкціями охороняються численні норми конституційного, трудового, цивільного, земельного та інших галузей права. Адміністративний проступок, на його думку, – діяння, що порушує норми адміністративного та інших галузей права, які охороняються адміністративними стягненнями. Реалізація адміністративних санкцій не обов’язково супроводить адміністративний проступок, але можливість їх застосування є його обов’язковою властивістю [16, 349-350].

Отже, можемо зробити висновок, що науковцями-правниками поняття “адміністративне правопорушення” та “адміністративний проступок”, по-перше, розглядаються як синоніми, по-друге, перший термін підміняється другим. Таке розуміння співвідношення зазначених понять і закріплення їх у законодавстві, на нашу думку, є не досить виправданим, якщо врахувати два моменти: по-перше, Конституцією України (п.22 ст.92) закріплено лише термін адміністративне правопорушення, а відповідно до ст.8 Основного закону України [17, 6; 17, 33]: 1) Конституція України має найвищу юридичну силу, а тому закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і мають відповідати їй; 2) норми Конституції України є нормами прямої дії. По-друге, у теорії права, у першу чергу, досліджується правова природа правопорушення, а вже через нього виводиться поняття проступку. Правопорушення – суспільно небезпечне чи шкідливе неправомірне (протиправне) винне діяння (дія чи бездіяльність) деліктоздатної особи, яке тягне юридичну відповідальність. Для наукових і практичних цілей створені різноманітні класифікації правопорушень, види яких відрізняються між собою ступенем суспільної небезпеки (шкідливості), об’єктом посягання, суб’єктом, поширеністю, ознаками об’єктивної та суб’єктивної сторони, а також процедурами їх розгляду [18, 454-563].

Проступки-делікти (лат. delictum – “проступок”) – порушення, які завдають шкоду особистості, суспільству, державі та є підставою притягнення порушника до передбаченої відповідальності. Неоднозначно розкриваються поняття “проступок”, “правопорушення” і в сучасній українській мові. Порушення – відхилення від правил, відступ від законів; порушувати – робити, що-небудь всупереч наказові, закону. Проступок – вчинок, що порушує які-небудь норми, правила поведінки, загальноприйнятий порядок; провина [19, 597-598; 19, 817]. Відтак порушення – це недотримання системи правил, тоді як проступок – невиконання певного виду конкретно визначеної норми, правила поведінки.

З дефініції, наведеної у ст.9 КУпАП, можна визначити такі ознаки проступку проти громадського порядку: протиправність, винність, дія або бездіяльність, об’єкт посягання, суб’єкт проступку, караність. Однією із важливих ознак проступку проти громадського порядку: є його протиправність. В.К. Колпаков зазначає, що протиправність – це заборона адміністративно-правовими нормами відповідного вчинку як такого, що завдає шкоди чи загрожує небезпекою [20, 240].

Наступною ознакою проступку проти громадського порядку є винність. Кажучи про винність, законодавець має на увазі негативне в цілому суб’єктивне ставлення особи до діяння та його наслідків. Ознакою проступку проти громадського порядку є і діяння. Як зазначають у своїй праці Г.Г. Забарний та Р.А. Калюжний, у характеристиці ознак проступку вихідними є поняття “дія” і “бездіяльність”, що утворюють таке правове поняття, як “діяння”, а не думки, бажання чи інші подібні прояви психічної діяльності людини [21, 97]. Ми приєднуємося до цього твердження і вважаємо, що думки, бажання мають значення тоді, коли вони проявляються тільки в дії, інакше – вони юридичного значення не набувають. У свою чергу, проступком проти громадського порядку: може бути лише винне діяння, тобто свідомий, вольовий акт протиправної поведінки.

Обов’язковою ознакою проступку проти громадського порядку є караність. Деякі автори при розгляді поняття проступку проти громадського порядку: взагалі не визначають таку його

ознаку, як караність [22, 32], але більшість вчених відстоює точку зору про те, що караність є правовим наслідком проступку [23, 56]. Останньою ознакою проступку проти громадського порядку є вчинення протиправного діяння деліктоздатною особою.

Однак ключовою проблемою в дослідженні ознак проступку проти громадського порядку протягом багатьох десятиліть залишається з'ясування співвідношення категорій “суспільна небезпека” і “шкідливість”. Така ознака, як суспільна небезпека, суспільна шкідливість проступку проти громадського порядку прямо у вказаному понятті не зазначена, на відміну від поняття злочину, але вона впливає з його змісту. Як слушно зазначає Л.В. Коваль, Кодекс України про адміністративні правопорушення прямо не називає проступки “суспільно небезпечними”, але й не закриває шлях до цього [24, 30].

Із приводу використання термінології, яка вживається при характеристиці цієї ознаки проступку проти громадського порядку, існує декілька наукових підходів. Перший полягає в тому, що проступки проти громадського порядку не є суспільно небезпечними діяннями. Їх слід розглядати лише як суспільно шкідливі діяння. На думку деяких учених, лише злочини характеризуються такою ознакою, як суспільна небезпека, а для інших правопорушень така ознака не властива [25, 40]. Другий підхід полягає в тому, що проступки проти громадського порядку є суспільно небезпечними діяннями. Наприклад, М. Шаргородський зазначає, що між різними категоріями правопорушень об'єктивно існує лише кількісна відмінність у ступені суспільної небезпеки, а якісну відмінність надає законодавець [26, 17]. Згідно з третім підходом усі злочини суспільно небезпечні, а також деякі проступки проти громадського порядку мають таку ознаку, як суспільна небезпека. До вчених, які дотримуються цієї точки зору, належать Д.М. Бахрах, І.А. Галаган, Є.С. Герасименко, А.Е. Луньов та ін.

Четвертий підхід полягає в тому, що поняття „суспільна небезпека” та „суспільна шкідливість” ототожнюються [27, 83]. Злочини мають підвищений ступінь суспільної небезпеки. Кримінальне законодавство України визначає, що злочином є передбачене КК України суспільно небезпечне винне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину. Тобто суспільна небезпека є об'єктивною властивістю злочину. Проступкам проти громадського порядку вона властива “меншою”, “неважкою” мірою і не досягає рівня, з якого починається застосування заходів кримінальної репресії.

Є.І. Маркова також говорить про це: “об'єктивно всім протиправним діянням властивий певний ступінь суспільної небезпеки, яка лежить в основі різниці між проступками проти громадського порядку й злочинами” [28, 79]. Натомість визначення проступків проти громадського порядку не вказує на їх суспільну небезпеку. Законодавець узагалі не вживає такий термін для визначення поняття проступку.

Таким чином, можна зробити висновок, що ознака суспільної небезпеки властива лише злочинам, а інші правопорушення позбавлені такої якості. На нашу думку, до проступку проти громадського порядку застосовується інше поняття – “суспільна шкідливість”. Суспільна шкідливість дії чи бездіяльності означає, що вона заподіює або створює загрозу заподіяння шкоди об'єктам публічно-правової охорони [29].

Проступок проти громадського порядку необхідно відрізнити від злочину насамперед за розміром шкоди, яку вони спричиняють. Нам видається, що протиставлення суспільної небезпеки і шкідливості є необґрунтованим, надуманим. На нашу думку, ці поняття по своїй суті дуже близькі за змістом, оскільки в окремих випадках суспільна небезпека виражається в нанесенні шкоди суспільству, і навпаки, нанесення шкоди може бути суспільно небезпечним.

Отже, “суспільна небезпека” та “суспільна шкідливість” неподільно пов'язані одна з одною, оскільки проступки проти громадського порядку і є небезпечними через свою шкідливість. Варто зауважити, що ні окремо взяті проступки проти громадського порядку, ні навіть злочин не можуть становити небезпеки для суспільства в цілому, але певної шкоди вони дійсно завдають. Тому з огляду на це більш прийнятним є термін “суспільна шкідливість”.

До того ж, про суспільну шкідливість проступків проти громадського порядку свідчить також те, що при визначенні форм вини в статтях 10 та 11 КУпАП мова йдеться не про антигромадську спрямованість діяння, не про його суспільну небезпечність, а про шкідливі

наслідки, а в ч.2 ст.19 КУпАП передбачено, що перевищенням меж необхідної оборони визнається явна невідповідність захисту характерові і суспільній шкідливості посягання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бачинин В.А. Философия права: краткий словарь / В.А. Бачинин, В.П. Сальников; МВД России. С.-Петербург. ун-т., Акад. Права, экономики и безопасности жизнедеятельности. – Спб.: С.-Петербург. ун-т МВД России [и др.], 2000. – 382 с.
2. Бахрах Д.Н. Административная ответственность граждан в СССР: учеб. пособ. / Д.Н. Бахрах. – Свердловск: Изд-во Уральского университета, 1989. – 201 с.
3. Агапов А.Б. Административная ответственность: учебник / А.Б. Агапов. – М.: «Статут», 2000. – 250 с.
4. Тарасов И.Т. Очерки науки полицейского права. Цит. по Российское полицейское (административное) право: Конец XIX – начало XX века: хрестоматия / [И.Т. Тарасов; сост. и вступит. ст. Ю.Н. Старилова]. – Воронеж: Изд-во Воронежского государственного университета, 1999. – 502 с.
5. Устав уголовного судопроизводства (1864, ноября 20) // Хрестоматия по истории государства и права СССР. Дооктябрьский период / Под ред. Ю.П. Титова, О.И. Чистякова. – М.: Юрид. лит., 1990. – 676 с.
6. Елистратов А.И. Основные начала административного права: Конец XIX – начало XX века: Хрестоматия / А.И. Елистратов – Воронеж: Изд-во Воронежского государственного университета, 2000. – 456 с.
7. Кодекс Украины об административных правонарушениях: научно-практический комментарий / [А.С. Васильев, Е.В. Додин, О.П. Подцерковный и др.; под общей ред. А.С. Васильева, А.И. Миколенко]. – Харьков: Изд. «Одиссей», 2008. – 656 с.
8. Голосніченко І.П. Попередження корисливих проступків засобами адміністративного права: навч. посіб. / І.П. Голосніченко. – Київ: Вид-во «Вища школа», 1991. – 304 с.
9. Стефанюк В.С. Правова обумовленість запровадження адміністративної юстиції в Україні: автореф. дис. канд. юрид.наук: спец. 12.00.07. «Адміністративне право і процес, фінансове право, інформаційне право / В.С. Стефанюк. – Київ. – 20 с.
10. Адміністративне право України / ред. кол.: за заг. ред. С.В. Ківалова. – Одеса: Вид-во «Одеська національна юридична академія», 2003. – 543 с.
11. Остапенко О.І. Адміністративна деліктологія: соціально-правовий феномен і проблеми розвитку: [монографія] / О.І. Остапенко. – Львів: Львівський інститут внутрішніх справ при Українській академії внутрішніх справ, 1995. – 304 с.
12. Державний контроль за охороною навколишнього природного середовища та раціональним використанням природних ресурсів у 2002 році (форма № 1 – охорона природи): статистичний бюлетень. – К.: Державний комітет статистики України. – 2003. – 678 с.
13. Лук'янець Д.М. Інститут адміністративної відповідальності: проблеми розвитку: [монографія] / Д.М. Лук'янець. – Київ: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. – 324 с.
14. Васильев А.С. Административное право Украины (Общая часть): учебное пособие / А.С. Васильев. – Харьков: Издательство "Одиссей", 2003. – 265 с.
15. Адміністративна відповідальність в Україні: навч. посіб. / [ред. кол.: за заг. ред. А.Т. Комзюка]. – Харків: Вид-во «Ун-т внутр. справ», 2001. – 456 с.
16. Бахрах Д.Н. Административное право России: учебник для вузов / Д.Н. Бахрах. – М.: НОРМА, 2002. – 543 с.
17. Конституція України. Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua.

18. Скакун О.Ф. Теория государства и права: учебник / О.Ф. Скакун. – Х.: Консум, 2000. – 463 с.
19. Новый тлумачний словник української мови: в 4 т. / [укл. В. Яременко, О. Сліпушко]. – К.: Видавництво "Аконіт", 1998. – Т. III. – 884 с.
20. Колпаков В.К. Адміністративне право України: підручник / В.К. Колпаков. – К.: Видавництво Юрінком, 1999. – 565 с.
21. Забарний Г.Г. Адміністративне право України: навч. посіб. / [Г.Г. Забарний, Р.А. Калюжний, В.К. Шкарупа; за заг. ред. Р.А. Калюжного]. – К.: Видавництво Юрінком, 2003. – 530 с.
22. Якуба О.М. Административная ответственность: учебное пособие / О.М. Якуба. – М.: Издательство «Юридическая литература», 1972. – 304 с.
23. Резвых В.Д. Административная ответственность за хозяйственные правонарушения: учеб. пособ. / В. Резвых. – Горький: Издательство «Политика», 1976. – 206 с.
24. Коваль Л.В. Адміністративне право України: навч. посіб. – К.: Вид-во «Юрінком», 1994. – 344 с.
25. Коліушко І.Л. До проблеми відмежування адміністративних проступків від проступків, що підпадають під юрисдикцію суду / І. Коліушко // Право України. 2001. – № 3. – С. 40–46.
26. Колпаков В.К. Адміністративно-деліктне право у юридично-галузевій парадигмі / В.К. Колпаков // Право України. – 2002. – № 4. – С. 17-21.
27. Адміністративне право України: Навч. посібник / За заг. ред. Т.О. Коломоєць. – К.: Видавництво «Юрінком», 2007. – 345 с.
28. Маркова Е.И. Административная ответственность по советскому праву: учеб. пособ. / Е.И. Маркова. – Куйбышев: Изд.-во «Право», 1978. – 553 с.
29. Адміністративне право України / За ред. Ю.П. Битяка. – Х.: Вид-во «Одиссей», 2000. – 520 с.

УДК 340.115: 352.07 (477)

ІСТОРИОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ КОНТРОЛЮ ЗА ДІЯЛЬНІСТЮ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА У ВІТЧИЗНЯНІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІЙ ДОКТРИНІ

Матвієнко П.Д., голова

Запорізька обласна рада

Стаття присвячена вивченню історіографії дослідження вітчизняними вченими-адміністративістами діяльності органів місцевого самоврядування як суб'єктів адміністративного права в якості об'єкта контролю, так і самого контролю за такою діяльністю, виділенню етапів такого дослідження з певною своєрідністю кожного з них, а також тенденцій дослідження й обґрунтуванню можливих пріоритетів доктринального дослідження на майбутнє.

Ключові слова: історіографія, контроль, дослідження, орган місцевого самоврядування, доктрина.

Матвиенко П.Д. ИСТОРИОГРАФИЯ ИССЛЕДОВАНИЯ КОНТРОЛЯ ЗА ДЕЯТЕЛЬНОСТЬЮ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ КАК СУБЪЕКТОВ АДМИНИСТРАТИВНОГО ПРАВА В ОТЕЧЕСТВЕННОЙ АДМИНИСТРАТИВНО-ПРАВОВОЙ ДОКТРИНЕ / Запорожский областной совет, Украина

Статья посвящена изучению историографии исследования отечественными учеными-административистами деятельности органов местного самоуправления как субъектов административного права в качестве объекта контроля, так и самого контроля за такой деятельностью, выделению этапов такого исследования с определенным своеобразием каждого из них, а также